

ВИБОРЧА ПРОГРАМА

академіка НАН України Тукала Михайла Арсентійовича – кандидата на посаду директора Інституту молекулярної біології і генетики НАН України
2026 рік

Вчена рада Інституту молекулярної біології і генетики НАН України висловила мені довіру, одногolosно висунувши мою кандидатуру на посаду директора Інституту. Незважаючи на пандемію 2020-2021 рр. та воєнний стан в країні з 2022 року, Інституту вдається тримати лідерство у галузі наук про життя, і я пишаюся здобутками колективу за цей період. Тому пріоритетне завдання як претендента на посаду керівника бачу у збереженні та посиленні наукового потенціалу ІМБГ НАН України.

За минулі 7 років з часу обрання мене директором Інституту (вибори не відбулися у 2024 р. та були відкладені через воєнний стан, і тільки зараз дозволені Постановою Кабміну) – стратегія розвитку ІМБГ НАН України загалом мала чітке спрямування на забезпечення стабільного функціонування Інституту незалежно від умов пандемії або війни, повоєнного відновлення, на укріплення міжнародного співробітництва та позиції рівноправного партнерства у Європейському дослідницькому просторі.

Дирекція в своїй діяльності виходить з того, що Інститут молекулярної біології і генетики НАН України є **унікальною науковою організацією** країни за підбором наукових кадрів з широким спектром знань і досвіду (від квантової фізики до популяційної генетики), що дає можливість вести конкурентні міждисциплінарні дослідження на проривних напрямках сучасної науки і створювати інноваційні продукти для економічних і соціальних потреб України та протистояти всім зовнішнім викликам. Тому головним завданням кандидата у директори є – створення максимально сприятливих умов для всіх співробітників Інституту у проведенні їхньої наукової діяльності, виходячи з реалій забезпечення Інституту інтелектуальними та матеріальними ресурсами. З цією метою дирекція Інституту продовжуватиме максимально можливу підтримку молодих науковців, найбільш актуальних і важливих для нашої країни напрямів наукової діяльності, співпрацю відділів в Інституті та намагатиметься залучати нові джерела фінансової підтримки Інституту за рахунок міжнародного співробітництва, вітчизняних наукових грантів, доходів від нашої наукової та винахідницької діяльності.

Стратегія розвитку Інституту – це збереження і підсилення його ролі в галузі наук про життя в науковому середовищі України та світу та підвищення відповідальності науковців перед соціально-економічними викликами сучасності в Україні та загалом у Східноєвропейському регіоні. Для Інституту **фундаментальна наукова діяльність є основною**, так як він діє відповідно до Конституції України, Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та інших актів законодавства, Статуту Національної академії наук України, Основних принципів організації та діяльності наукової установи

Національної академії наук України та цього статуту. Тому дослідження, спрямовані на отримання нових знань у галузі молекулярної біології, генетики, біотехнології і біоінформатики є головним науковим пріоритетом Інституту. Поряд з цим фундаментальні результати співробітників Інституту мають слугувати підґрунтям практично-спрямованих до сучасних запитів суспільства досліджень: розробка нових діагностикумів, біосенсорів і лікарських препаратів. На сьогодні досліджень з розробки нових діагностикумів, біосенсорів і лікарських препаратів. На сьогодні світовим трендом є розвиток **біомедицини** та **персоніфікованої медицини**, де величезне значення має **генетичний аналіз**, що характеризує пацієнта і особливості протікання хвороби. В нашому Інституті молекулярно-генетичні дослідження традиційно проводяться багато років, створено відповідну методологічну, кадрову платформу, придбано сучасне обладнання, що дає можливість вийти на якісно інший рівень. В цьому контексті особливо актуальними для Інституту у найближчому майбутньому буде досягнення сучасного рівня досліджень з наступних проблем:

- геноміка і протеоміка вищих організмів;
- біотехнології та біоінформатика;
- молекулярні механізми найпоширеніших патологічних станів людини;
- розробка новітніх методик діагностики, терапії захворювань та запобігання їм;
- дизайн нових ліків.

Сучасне обладнання може дозволити також отримувати суттєвий прибуток за рахунок платних послуг, який буде спрямовано на виконання статутних зобов'язань Інституту. Наразі Інститут активно розвиває свою Дослідницьку інфраструктуру за підтримки міжнародних партнерів та за тісної колаборації з колегами у біомедичній сфері.

Широке міжнародне співробітництво та значна кількість **молодих вчених** завжди були візитівкою та сильними сторонами діяльності Інституту, завдяки яким вдавалося вистояти в найбільш важкі для країни часи і досягти суттєвих результатів та визнання. Інститут має і в майбутньому спиратись на ці традиції і зміцнювати їх – особливу увагу треба приділяти підтримці молодих учених та Ради молодих учених ІМБГ НАН України.

Зважаючи на це, вважаю, що першочерговими повинні бути наступні завдання:

1. Збереження і розвиток науково-технічного потенціалу Інституту, а саме:

- стимулювання пошуку додаткових джерел фінансування (державні науково-технічні програми, кошти вітчизняних і міжнародних наукових фондів, збільшення кількості платних послуг і створення нових форм їх надання);

- подальше оновлення та розширення дослідницької інфраструктури та ефективного її використання під постійним наглядом Науково-технічної комісії Інституту;
 - збереження кадрового потенціалу, посилення уваги щодо вирішення соціально-побутових проблем досвідчених та молодих співробітників;
2. забезпечення подальшої інтеграції у світовий науковий простір і в першу чергу – в Європейський дослідницький простір, активне залучення фондів ГОРИЗОНТ Європа, LUKE, COST, RIFF, та ін. Будуть зміцнюватися основи міжнародного співробітництва, яке вже існує, наприклад, з нашими колегами з Франції, Німеччини, Польщі, Чехії, США та інших країн шляхом підготовки спільних публікацій та грантів. Приділення особливої уваги розвитку інфраструктури проектного менеджменту в Інституті в умовах жорстких обмежень державної наукової установи на створення додаткових організаційних структур. Зміцнення зв'язків та створення нових форм роботи з промисловим сектором економіки (вивчаються можливості створення Spin of Company та Centre of Excellence).
 3. Зміцнення зв'язків з ВНЗ. У 2021 році створено спільну з КАУ Кафедру Молекулярної біології та Біотехнології. Необхідно працювати над створенням спільних з університетами наукових підрозділів (наприклад, спільної Ключової лабораторії). Посилити увагу на співпрацю з університетами Дніпра, Львова, Харкова тощо. Запровадити регулярне проведення конференцій з молекулярної біології з широким залученням науковців університетів України. Відновити партнерські відносини з Малою академією наук України та розробити програму лекцій і практичних занять відповідно до дорожньої карти науково-освітньої діяльності установи.
 4. Посилити просвітницьку та видавничу діяльність. Продовжити залучення наших зарубіжних колег в редакційні ради та до публікацій наукових статей у наукових виданнях Інституту «Biopolymers and Cell», «Україніса Біоорганіса Аста», «Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів» та «Фактори експериментальної еволюції організмів».

